



Incidența leziunii în contractele dintre profesioniști

Av. Drd. Eugen Sârbu

Rezumat

Studiul de față își propune să aducă în prim plan o viziune practică asupra leziunii, ca viciu de consimțământ și totodată ca mecanism de echilibrare a unui contract, punând această instituție în contextul realităților economice moderne.

Secțiunea I oferă o scurtă analiză istorică a instituției leziunii în dreptul român, prezentând noutatea adusă de reglementarea Codului civil în vigoare și aplicabilitatea leziunii în raporturile dintre profesioniști. Secțiunea a II-a urmărește să explice particularitățile acestui viciu de consimțământ privit drept un dezechilibru contractual. Secțiunea a III-a oferă o analiză a condițiilor de existență a leziunii, în contextul raporturilor dintre profesioniști. Secțiunea a IV-a prezintă o analiză a modului în care instituția leziunii, corect aplicată de interpreții dreptului, ar putea influența actorii de business atunci când iau decizii în faza de încheiere a unui contract. Secțiunea a V-a se referă la mecanismul de aplicare a leziunii de către instanțe și la efectele pe care le produce această instituție.

Cuvinte cheie: leziunea; profesioniști; mediul de afaceri; echilibru contractual; analiza economică a contractului; disproporție între prestații.



1. Preliminarii

Redactorii Codului civil român intrat în vigoare în 2011, inspirați de reglementările în materie civilă din Germania¹, Elveția², Quebec³, dar și de Principiile dreptului european al contractelor⁴ și de alte asemenea instrumente de unificare a dreptului privat la nivel european sau mondial, au operat o modificare substanțială în regimul juridic al leziunii prin extinderea domeniului ei de aplicare. Dacă în reglementarea anterioară leziunea putea apărea doar în cazul minorului (art. 1165 C. civ. din 1864 prevedea în mod expres: *"Majorul nu poate, pentru leziune, să exercite acțiunea în resciziune"*), Codul civil din 2011 schimbă radical această optică, incluzând leziunea în categoria viciilor de consimțământ cu aplicabilitate generală, deci și în cazul majorilor. În actuala reglementare⁵, *"leziunea este acel viciu de consimțământ care constă în prejudiciul suferit de către una dintre părțile contractului (aflată, de regulă, într-o poziție mai slabă) și care, în condițiile legii, poate atrage sancțiuni legale la dispoziția părții protejate"*⁶.

Această noutate legislativă a fost bine primită de doctrină⁷, care a considerat că actuala reglementare se pliază mai bine pe realitățile economice și sociale, oferind un mecanism de asigurare a echilibrului contractual și de protecție a părții defavorizate din punct de vedere economic sau informațional în raport cu partea mai puternică.

Aplicabilitatea leziunii între majori, fără că legiuitorul să distingă în vreun fel între persoanele care exploatează o întreprindere și celelalte subiecte de drept, deschide drumul către posibilitatea incidenței acestei instituții în raporturile dintre profesioniști. Tehnica de redactare utilizată de legiuitorul Codului civil în vigoare face în mod clar distincția dintre leziunea majorului și leziunea minorului, stabilind regula generală în materie la alin. (1) al art. 1221 C. civ., care cuprinde

¹ §138 alin. (2) C. civ. german: *"In particular, a legal transaction is void by which a person, by exploiting the predicament, inexperience, lack of sound judgement or considerable weakness of will of another, causes himself or a third party, in exchange for an act of performance, to be promised or granted pecuniary advantages which are clearly disproportionate to the performance."*

² Art. 21 alin. (1) C. elvețian al obligațiilor: *"En cas de disproportion evidente entre la prestation promise par l'une des parties et la contre-prestation de l'autre, la partie lésée peut, dans le délai d'un an, déclarer qu'elle résilie le contrat et répéter ce qu'elle a payé, si la lésion a été déterminée par l'exploitation de sa gêne, de sa légèreté ou de son inexpérience"*.

³ Art. 1406 C. civ. Quebec: *"La lésion résulte de l'exploitation de l'une des parties par l'autre, qui entraîne une disproportion importante entre les prestations des parties; le fait même qu'il y ait disproportion importante fait presumer l'exploitation. Elle peut aussi résulter, lorsqu'un mineur ou un majeur protégé est en cause, d'une obligation estimée excessive eu égard à la situation patrimoniale de la personne, aux avantages qu'elle retire du contrat et à l'ensemble des circonstances."*

⁴ Art. 4:109 PECL: *"(1) A party may avoid a contract if, at the time of the conclusion of the contract:*

(a) it was dependent on or had a relationship of trust with the other party, was in economic distress or had urgent needs, was improvident, ignorant, inexperienced or lacking in bargaining skill, and

(b) the other party knew or ought to have known of this and, given the circumstances and purpose of the contract, took advantage of the first party's situation in a way which was grossly unfair or took an excessive benefit."

⁵ Art. 1221 C. civ. rom.: *"(1) Există leziune atunci când una dintre părți, profitând de starea de nevoie, de lipsa de experiență ori de lipsa de cunoștințe a celeilalte părți, stipulează în favoarea sa ori a unei alte persoane o prestație de o valoare considerabil mai mare, la data încheierii contractului, decât valoarea propriei prestații."*

(2) Existența leziunii se apreciază și în funcție de natura și scopul contractului."

(3) Leziunea poate exista și atunci când minorul își asumă o obligație excesivă prin raportare la starea sa patrimonială, la avantajele pe care le obține din contract ori la ansamblul circumstanțelor."

⁶ G-A. Ilie, *Leziunea în reglementarea noului Cod civil*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 6/2016.

⁷ S. Neculaescu, *Leziunea – viciu de consimțământ sau dezechilibru contractual?*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 3/2010.



condițiile leziunii în cazul majorului, urmând ca alin. (3) al aceluiași articol să prevadă că leziunea *poate* exista și în cazul minorului, în condiții derogatorii de la regula generală. Astfel, o instituție care a fost mult timp privită marginal în sistemul nostru de drept, având o sferă de aplicare redusă la raporturile juridice în care activau minori cu capacitate de exercițiu restrânsă⁸, a fost reconfigurată și generalizată.

Cu toate acestea, se poate observa că rațiunea inițială a acestei instituții a fost păstrată – aceea de a asigura un mijloc de protecție a părții contractuale mai vulnerabile. Legiuitorul Codului civil din 2011 a considerat că nu numai persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă pot intra în relații contractuale lezionare, ci chiar și persoane cu deplină capacitate de exercițiu pot fi victime ale unor raporturi vădit disproporționate.

Mai mult decât atât, s-a admis că⁹ acest dezechilibru poate apărea inclusiv în relațiile dintre profesioniști, relații caracterizate adesea de inechități economice sau logistice, dar și de o mult mai mare celeritate în ceea ce privește încheierea de acte juridice.

Așadar, pentru a face o analiză a leziunii în raporturile dintre profesioniști, trebuie conciliată această dorință a legiuitorului de a asigura un echilibru între prestațiile la care se obligă și avantajele pe care le obțin părțile dintr-un contract ținând cont de eventuale vulnerabilități ale părții care consimte la stipulație, analiză care va fi efectuată prin raportare la specificul activității economice a profesioniștilor – activitate care adeseori se bazează pe specularea unor vulnerabilități în scopul maximizării câștigurilor.

Pentru a înțelege aplicabilitatea practică a acestei instituții în raporturile dintre profesioniști, trebuie să privim cu atenție la o serie de aspecte ale vieții de afaceri care interferează cu dezideratele acestei instituții, cum ar fi:

De ce ar alege un profesionist să profite de vulnerabilitatea celeilalte părți într-o relație de afaceri? Care este standardul de diligență pe care trebuie să-l îndeplinească partea favorizată în cadrul obligației de informare precontractuală? Care este limita dintre o afacere foarte bună și o afacere lezionară? Acestea sunt doar câteva dintre întrebările pe care le ridică analiza leziunii ca viciu de consimțământ în relațiile contractuale dintre profesioniști. Vom încerca să răspundem la aceste întrebări și să analizăm interferența dintre conduita actorilor de business și instituția leziunii în secțiunea a IV-a a prezentei lucrări.

2. Leziunea – dezechilibru contractual originar

Doctrina română¹⁰ s-a aflat în lungi dispute de-a lungul timpului în ceea ce privește natura juridică a leziunii, respectiv dacă aceasta este un viciu de consimțământ sau o cauză autonomă de nulitate

⁸ L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. II, Universul Juridic, București, 2009, p. 313.

⁹ B. Oglindă, *Dreptul afacerilor: Teoria generală. Contractul*, Universul Juridic, București, 2012, p. 237.

¹⁰ L. Pop, *op. cit.*, p. 312.

relativă a actului juridic. Chiar și după intrarea în vigoare a C. civ. din 2011, care plasează expres leziunea în cadrul viciilor de consimțământ, această controversă a persistat, numeroși autori¹¹ negând că leziunea ar fi un viciu de consimțământ, ci o cauză specială de desființare a contractului.

În opinia noastră, leziunea este un viciu de consimțământ în sistemul actualului C. civ., lucru ce reiese în mod expres din dispozițiile art. 1206¹², text general ce reglementează cazurile în care consimțământul este viciat, dar și din plasarea acestei instituții în secțiunea din Cod dedicată viciilor de consimțământ. Cu toate acestea, trebuie observat că, prin arhitectura de edictare a textului, care are ca scop aplanarea unor dezechilibre contractuale originare, se conturează o cauză de nulitate ce diferă substanțial de restul cauzelor de nulitate transpuse prin reglementarea celorlalte vicii de consimțământ, prin faptul că leziunea protejează mai degrabă echitatea economică, bunul mers al vieții de afaceri etc., nu neapărat echitatea juridică *stricto sensu*, raportată la formarea unei voințe juridice libere și în cunoștință de cauză.

Distinct de aceste controverse, o bună parte a doctrinei¹³ a convenit că leziunea reprezintă un dezechilibru originar al contractului – dezechilibru ce privește întinderea prestațiilor, așa cum prevede expres art. 1221 C. civ. Legiuitorul a urmărit să garanteze echilibrul contractual atât în faza formării contractului, cât și în perioada derulării acestuia, prin mecanisme distincte: leziunea a apărut pentru a sancționa dezechilibrele din momentul formării contractului, iar pentru discrepante apărute în faza executării acestuia există mecanismul impreviziunii¹⁴. Se poate spune că momentul apariției disproporției delimitează leziunea de impreviziune¹⁵.

Disproporția dintre prestații existentă la momentul încheierii contractului trebuie să fie una considerabilă, vădit excesivă în ochii unei persoane rezonabile. Așadar, o simplă disparitate între prestațiile asumate de părți nu poate constitui motiv de leziune. Cu predilecție în relațiile dintre profesioniști, pot exista situații în care prestațiile părților sunt disproporționate, dar aceasta nu înseamnă că orice contracte de acest fel vor fi și afectate de leziune. A admite că orice diferență valorică între prestațiile asumate într-un contract dintre profesioniști este lezionară, ar însemna practic înghețarea activității economice desfășurate de acei profesioniști. Este firesc ca într-o economie de piață agenții economici să încerce să își maximizeze profiturile și să minimizeze pierderile pe care le suferă. Încheierea unor contracte avantajoase este unul dintre mecanismele prin care se poate realiza acest lucru. Sfera de incidență a leziunii începe acolo unde se oprește sfera de incidență a unei afaceri foarte bune, prin care ambii parteneri contractuali își promovează și își armonizează interesele economice.

¹¹ A se vedea: L. Pop, *op.cit.*, p. 312; I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 520; D. Chirică, *Leziunea - între reglementarea vechiului și noului Cod civil*, "Studia UBB" nr. 4/2013.

¹² Art. 1206 alin. (2) C. civ.: "De asemenea, consimțământul este viciat în caz de leziune."

¹³ A se vedea: G. Boroș, C.A. Angheliescu, "Curs de drept civil: partea generală", Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 159; C. Zamșa, în Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), "Noul Cod civil. Comentariu pe articole", Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1282 și urm.

¹⁴ Gh. Piperea, *Introducere în teoria solidarismului contractual*, "Revista Română de Drept al Afacerilor" nr. 3/2011.

¹⁵ L. Bercea, *O analiză a leziunii în contractele de afaceri*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 1/2019.



3. Condițiile leziunii

3.1. Disproporția dintre prestații.

Rolul leziunii nu este acela de a sancționa acele dezechilibre “naturale”, izvorâte din abilitatea agenților economici de a valorifica condiții favorabile ale pieței. Leziunea are scopul de a corecta acele dezechilibre contractuale excesive, care depășesc un nivel rezonabil și care izvorăsc dintr-o atitudine culpabilă a uneia dintre parti, nu doar din abilități antreprenoriale superioare. Tocmai din aceste rațiuni, legiuitorul a instituit un prag matematic de apreciere a disproporției dintre prestații în cazul leziunii între majori: conform art. 1222 alin. (2) C. civ., disproporția trebuie să fie de mai mult de jumătate din valoarea pe care o avea, la momentul încheierii contractului, prestația promisă sau executată de partea lezată. Instituirea unui astfel de criteriu bazat pe o formulă matematică precisă pare a veni în contradicție cu sursele de inspirație ale actualei reglementări a leziunii (e.g., Principiile UNIDROIT¹⁶, Principles of European Contract Law¹⁷, cât și Draft Common Frame of Reference¹⁸ fac trimitere la conceptul de avantaj excesiv sau beneficiu excesiv, fără să circumstanțieze aceste noțiuni), însă este binevenită în contextul realității juridice autohtone, deoarece oferă instanțelor un criteriu previzibil de apreciere a caracterului lezionar al unui contract încheiat între majori. În materia leziunii, sistemul nostru de drept nu lasă judecătorului posibilitatea de a aprecia echitatea într-o măsură atât de mare cum o face sistemul de *common law*, instituirea unui prag matematic în cazul leziunii oferă instanței un criteriu “palpabil” pentru a aprecia incidența acestei instituții, fără a necesita eforturi suplimentare în vederea determinării caracterului rezonabil sau nu al disproporției dintre prestații.

3.2. Circumstanțele speciale în care se găsește partea lezată.

Starea de nevoie despre care vorbește art. 1221 alin. (1) C. civ. nu a fost analizată în detaliu în literatura de specialitate și nici jurisprudența nu este foarte bogată în acest sens. Astfel, trebuie analizată de la caz la caz incidența acestei condiții a leziunii. Nevoia în cazul unui profesionist poate fi de cele mai multe ori una economică, determinată de o lipsă acută de resurse (financiare, umane, tehnice), lipsă ce determină partea aflată în dificultate să încheie contracte lezionare¹⁹. Nu este relevant dacă partea lezată are o clară reprezentare a faptului că încheie un contract lezionar, însă, având în vedere ipoteza unui profesionist, este foarte posibil ca această parte să fie pe deplin conștientă că își dă acordul la un astfel de act, dar o face în speranța redresării – de exemplu, o societate aflată în pragul insolvenței închiriază un imobil proprietatea sa în schimbul unei chirii mult sub prețul pieței, în speranța că vă putea acoperi, măcar parțial, o lipsă acută de fonduri.

¹⁶ Art. 3.2.7 UNIDROIT 2010.

¹⁷ Art. 4:109 PECL.

¹⁸ Art. II – 7:207 DCFR.

¹⁹ L. Bercea, *op.cit.*



Starea de nevoie nu trebuie confundată cu starea de necesitate, despre care vorbește art. 1218 C. civ., care este în fapt o ipoteză particulară de violență, în care violența nu provine de la o persoană, ci este cauzată de un eveniment natural.

Starea de necesitate are un caracter mai degrabă extern, fiind un element absolut imprevizibil (doctrina dă ca exemple calamități naturale, inundații, naufragii, furtuni), ce îl pune pe cel afectat de această stare de necesitate în situația de a nu putea proceda în alt mod, pe când starea de nevoie are un caracter intern, apreciat de la caz la caz, în funcție de circumstanțele în care se găsea partea afectată la momentul încheierii convenției.

Se poate spune că în cazul stării de necesitate, persoana a fost pusă într-o imposibilitate de a găsi o altă soluție decât aceea luată sub imperiul acestei stări, în timp ce în cazul stării de nevoie, persoana avea la dispoziție și alte opțiuni, însă a fost afectată de această circumstanță în asemenea măsură încât a ales să încheie un act lezionar²⁰.

Lipsa de experiență ori **lipsa de cunoștințe** sunt situații mai greu (dar nu imposibil) de imaginat în cazul unor contractanți profesioniști, deoarece se presupune că aceștia iau decizii economice pe baza unor analize calculate și informate, în funcție de condițiile pieței. Desigur, realitatea este de multe ori alta.

Pot exista situații în care agenții economici iau decizii pripite, fără a se informa în prealabil, mai ales dacă ne gândim la volumul imens de operațiuni pe care un agent economic îl desfășoară în activitatea sa curentă. Mai mult, pot apărea situații în care profesionistul intră în raporturi ce depășesc cu mult aria sa de activitate. În astfel de situații, partea care “cunoaște piața” se poate afla într-o poziție avantajată din care să profite de lipsa de experiență sau de cunoștințe a celeilalte părți cu privire la domeniul respectiv. Desigur, pentru a ne afla în prezența leziunii, această lipsă de experiență ori de cunoștințe trebuie să depășească un nivel rezonabil.

Mai precis, simpla neglijență sau indolență a părții dezavantajate nu pot fi invocate de aceasta drept temei pentru leziune.

Lipsa de experiență sau de cunoștințe trebuie să fie de o asemenea natură încât să fie un veritabil obstacol pentru ca partea să-și poată prefigura adevărata valoare a prestațiilor izvorâte din contract. La fel ca și în cazul stării de nevoie, esențial este ca partea avantajată să profite în mod concret de aceste lipsuri, să își creeze anumite avantaje provenind direct din circumstanțele în care se găsește cocontractantul.

Este interesant de observat că în cazul stării de nevoie, spre deosebire de celelalte două circumstanțe de leziune, pot fi imaginat situații în care partea lezată ia decizii în mod asumat dezavantajoase, fiind motivată de speranța unei redresări. Contractele încheiate în aceste condiții

²⁰ B. Oglindă, în cadrul dezbaterii “*Vătămare (din culpă?) a libertății de a contracta: LEZIUNEA*”, organizată de Societatea de Științe Juridice, disponibil online la adresa: <https://www.juridice.ro/468680/bazil-oglanda-oricum-intre-starea-de-necesitate-si-starea-de-nevoie.html>. - accesat la data 30.10.2019



pot fi în continuare lezionare, chiar dacă partea și-a asumat disproporția de prestații, deoarece important este caracterul injust în care partea avantajată a profitat de starea de nevoie²¹.

În cazul lipsei de experiență ori lipsei de cunoștințe, vorbim despre o imposibilitate a părții lezate de a prefigura disproporția dintre prestații – imposibilitatea provine din faptul că partea nu ar putea în mod rezonabil, cu diligențe normale raportate la specificul activității sale, să cunoască dezechilibrul. Dacă partea și-ar asuma aceste discrepanțe, ar însemna că le cunoaște, deci, prin ipoteză, nu s-ar afla într-o stare de lipsă de experiență sau lipsă de cunoștințe, de care cealaltă parte să profite.

3.3. Atitudinea subiectivă a autorului leziunii.

Condiția criteriului matematic are în vedere latura obiectivă a leziunii. Pentru a fi, însă, în prezența leziunii între majori această latură obiectivă trebuie întregită cu un element subiectiv: **profitarea de starea de nevoie, de lipsa de experiență ori de lipsa de cunoștințe a celeilalte părți**. Acesta este elementul care diferențiază leziunea minorului de leziunea între majori și reprezintă, totodată, cheia în analiza caracterului lezionar al unui contract încheiat de un profesionist în cadrul exploatarei unei întreprinderi.

Profitarea de către partea avantajată la momentul încheierii contractului este un concept ce trebuie atent analizat, mai ales în contextul relațiilor dintre profesioniști, deoarece, așa cum am afirmat mai sus, există o linie foarte fragilă între a valorifica anumite condiții favorabile ale pieței și a profita în mod lezionar de condițiile particulare ale partenerului contractual.

În concret, cum se poate îndeplini această condiție? Este de ajuns ca o parte doar să obțină un avantaj dintr-un dezechilibru valoric al prestației sale în raport cu prestația celeilalte părți?

Suntem de părere că atitudinea subiectivă a părții care profită de pe urma celeilalte cântărește cel mai greu în determinarea caracterului lezionar al contractului. În acest sens s-a pronunțat și jurisprudența instanțelor române²². Partea avantajată nu întreprinde în mod activ manopere viclene în așa fel încât să vicieze consimțământul părții lezate, pentru că în această ipoteză ne-am afla în prezența unui dol, dar, în mod voluntar, impune anumite clauze sau beneficiază de anumite

²¹ Pentru o opinie diferită, în sensul că leziunea nu are ca finalitate și sancționarea conduitei autorului leziunii, ci mai degrabă aplanarea disproporției dintre prestații, v. S. Neculaescu, *op.cit.*

²² "Întrunirea elementului obiectiv potrivit art.1222NCCiv. (existența unei diferențe considerabile, a unui dezechilibru între valoarea prestațiilor părților la data încheierii contractului) nu este singur suficient pentru a putea fi reținută existența leziunii. Pentru aceasta, așa cum rezultă din prevederile art. 1221 alin. (1) NCC, este necesar ca partea în favoarea căreia subzistă dezechilibrul să fi ajuns să profite de aceasta datorită stării de nevoie, lipsei de experiență ori de cunoștințe a celeilalte părți la data încheierii contractului. Dezechilibrul dintre prestații trebuie să rezulte dintr-o situație în care una dintre părți este într-o poziție mai favorabilă decât cealaltă, cea dintâi exploatând-o, profitând de aceasta de o manieră contrară principiului bunei-credințe." (Sent. civ. nr. 3858/2017, Tribunalul București, sursa: www.sintact.ro); Aceeași optică o regasim și în următoarea speță: " Prin urmare, cel care invocă faptul că i-a fost viciat consimțământul prin leziune trebuie să dovedească nu doar prejudicial material cauzat de disproporția dintre prestații, ci și faptul că partea cocontractantă a profitat de starea de nevoie, de lipsa sa de experiență ori de lipsa de cunoștințe pentru a o determina să accepte stipularea unei prestații disproportionale." (Sentința civilă nr. 9386/2017 din 21.09.2017, Judecătoria Timisoara, sursa: www.sintact.ro).



circumstanțe ce o favorizează tocmai din prisma poziției sale dominante. Este important, deci, să existe intenție din partea părții avantajate, care de cele mai multe ori îmbracă forma intenției indirecte – autorul leziunii nu urmărește în mod direct să păgubească cealaltă parte, intenția sa este de a-și maximiza profitul, însă face acest lucru acceptând producerea unui prejudiciu pentru cocontractant²³. Astfel, trebuie verificată atitudinea subiectivă a autorului leziunii atât sub aspectul cunoașterii stării de nevoie, de lipsă de experiență ori de lipsă de cunoștințe a celeilalte părți, cât și sub aspectul cunoașterii faptului că prestațiile sunt grav disproportionale. Leziunea presupune situația în care autorul leziunii profită de o vulnerabilitate pe care nu a cauzat-o și pe care nu era ținut să o înlăture, o vulnerabilitate "naturală". În acest context, acțiunea sau inacțiunea de "profitare" de către autorul leziunii trebuie privită prin prisma standardelor de comportament ce țin de etica în afaceri. Aici se poate observa încă o dată conținutul etic ce fundamentează instituția leziunii și modalitatea în care etica interferează cu domeniul de afaceri²⁴.

4. Cum și de ce trebuie evitată leziunea între profesioniști?

Dacă în cele de mai sus am stabilit că leziunea poate apărea în raporturile de afaceri dintre profesioniști, poate mai relevant din punct de vedere practic este să cercetăm cum poate fi evitată apariția acestui dezechilibru contractual și, mai ales, care sunt considerentele care ar îndemna un profesionist să profite sau să nu profite de starea de vulnerabilitate a cocontractantului său.

Raporturile de afaceri dintre profesioniști au un specific aparte, în sensul că se caracterizează prin dinamism și standardizare. Cea mai mare parte dintre contractele încheiate în activitatea de exploatare a unei întreprinderi se încheie prin propunerea și acceptarea unor clauze standard, iar acest lucru este justificat din considerente de eficiență și celeritate. Astfel fiind, este foarte ușor ca printre aceste clauze să se "strecoare" anumite stipulații ce pot avea caracter lezionar. Mai mult decât atât, raporturile de afaceri în economia capitalistă se bazează pe dorința oricărui agent economic de a profita cât mai mult în detrimentul celorlalți participanți la circuitul economic. Afacerile bune și foarte bune sunt acelea care aduc profit cât mai ușor, cu un efort minim. În aceste condiții, leziunea apare ca un mecanism de înfrânare a tendinței agenților economici de a profita cu orice preț. Funcția leziunii în contractele de afaceri este aceea de a echilibra acele disproporții vădit injuste, care depășesc un criteriu rezonabil.

Așa cum am văzut mai sus, legiuitorul a impus un prag matematic pentru a determina acest caracter rezonabil. Desigur că ar fi absurd să considerăm că echitatea poate fi exprimată într-o formulă matematică, însă existența acestui prag valoric are rolul de a îndruma piața către minimum de echitate și echilibru în relațiile dintre profesioniști – relații ce adesea cad în capcana ultrapragmatismului.

²³ G-A. Ilie, *op. cit.*

²⁴ L. Bercea, *op. cit.*



Dezideratele echității și buneii-credințe nu trebuie să conducă la încorsetarea circuitului economic. Tocmai de aceea, instanțele investite cu constatarea leziunii în contracte dintre profesioniști trebuie să facă aplicarea acestei instituții cu mare atenție, încercând să evite crearea unor consecințe mai grave chiar decât acelea pe care legiuitorul le-a prefigurat²⁵. În fond, funcția leziunii este de a echilibra prestațiile părților, dar echilibrul căutat nu este unul absolut, abstract, ci este un echilibru raportat la situația concretă a părților, situație concretă ce nu poate fi văzută în afara mecanismelor organice ale pieței pe care activează aceste părți.

Într-un contract în care o parte poate obține un avantaj din simpla utilizare mai bună sau mai eficientă a resurselor sale sau dintr-o mai bună informare asupra condițiilor pieței, ar fi absurd să opereze sancțiunea leziunii. Problema apare când avantajele de care o parte beneficiază în detrimentul celeilalte sunt excesive în raport cu specificul echității economice, prin raportare la situația particulară a părților. Abia atunci apare nevoie de echilibrare, iar aceasta echilibrare trebuie făcută de instanță nu neapărat prin aplicarea mecanică a normelor, ci prin considerarea stării de fapt și a relațiilor dintre părți.

Părțile au și ele un rol important în evitarea leziunii, iar acest rol se concretizează în activitățile premergătoare formării contractului. Obligația de informare și obligația de bună-credință în negocieri sunt mecanisme prin care legiuitorul a urmărit să asigure că toți participanții la circuitul juridic beneficiază de șanse egale în momentul în care intră în raporturi contractuale. Realitatea este însă că nu toți participanții la acest circuit sunt egali, iar nu toate raporturile în care intră pleacă de pe picior de egalitate. Acest lucru este o realitate în contextul economiei de piață. Obligația de informare a celeilalte părți²⁶ este importantă, ea are rolul de a asigura transparența totală în relațiile de afaceri, dar de foarte multe ori această obligație nu este respectată în totalitate. În fond, în jocul concurenței, profesioniștii nu au niciun interes de a se asigura că cealaltă parte a înțeles corect și complet termenii contractuali, iar deciziile strategice care stau în spatele acordului dintre parti sunt chestiuni ce țin de organizarea internă a fiecăreia.

Mai mult, de multe ori profesioniștii acceptă cu bună știință anumite dezechilibre de informare, din rațiuni ce țin tot de eficiență economică și limitare a costurilor. Profesioniștii care folosesc clauze-standard pentru mii de convenții pe care le încheie își minimizează cu succes efortul pe care îl depun în activitatea de formare a contractului, iar de cele mai multe ori, partenerul contractual abordează superficial formarea contractului și consideră că este mult prea costisitor sau ineficient să depună diligențele necesare pentru a se asigura că încheie un contract corect, așa că acceptă termenii prestabiliți și, pe cale de consecință, va descoperi ulterior că superficialitatea sa s-a concretizat în asumarea unui contract dezechilibrat²⁷.

²⁵ Art. 1221 alin. (2) C. civ.: *Existența leziunii se apreciază și în funcție de natura și scopul contractului.*

²⁶ Pentru o cercetare detaliată a obligației precontractuale de informare, a se vedea: C. Paziuc, *Tăcerea este de aur? Despre îndatorirea de informare ca premisă a dolului prin reticență*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 1/2019.

²⁷ M. Ebers, *EC Consumer Law Compendium. Comparative Analysis. Unfair Contract Terms Directive (93/13)*, în H. Schulte-Nolke, C. Twigg-Flesner, M. Ebers (ed.), *EC Consumer Law Compendium. The Consumer Acquis and its Transposition in the*



Care ar fi, totuși, motivele pentru care un profesionist ar alege să evite leziunea? Ce l-ar împiedica să profite de o situație avantajoasă și să încheie o afacere ce îi aduce un plus de câștig? Făcând o aplicare a teoriei jocurilor în relațiile contractuale dintre profesioniști, s-a afirmat²⁸ că *"afacerile sunt jocuri ale concurenței"*, în cadrul cărora toți jucătorii caută să câștige în detrimentul celorlalți. În acest context, tendința naturală a jucătorilor este (sau ar trebui să fie) de a căuta echilibrul, pentru că doar astfel se poate ca mecanismul concurențial să funcționeze în condiții care să fie avantajoase pentru toți jucătorii din piață. Doar prin echilibru se poate să existe un mediu competitiv în care toți jucătorii încearcă să profite, dar în același timp să piardă cât mai puțin și să aibă asigurată o anumită stabilitate în raport cu ceilalți actori de business.

Cu toate acestea, nu se poate presupune că toți jucătorii sunt dornici să respecte regulile jocului. În aceste situații intervine funcția preventiv-sanționatorie a leziunii, reglementată în C. civ. la art. 1222.

5. Efectele leziunii

Mecanismul gândit de legiuitor oferă părții afectate de leziune o opțiune între a cere anularea contractului sau menținerea acestuia cu reducerea prestațiilor, în art. 1222 C. civ.²⁹. Ca orice normă sancționatorie, această dispoziție îndeplinește și un rol preventiv, pentru că atenționează subiectele de drept cu privire la consecințele pe care le-ar avea încălcarea regulilor privind leziunea. Concret, dacă un profesionist ar fi tentat să profite cu bună știință de pe urma situației vulnerabile în care se află cocontractantul său, ar trebui să fie conștient de faptul că respectivul contract ar putea fi în viitor desființat pe motiv de nulitate relativă sau adaptat în așa fel încât prestațiile să nu mai fie disproportionale.

Astfel, avantajul obținut prin încheierea contractului lezionar ar fi infirmat, iar situația în care s-ar găsi autorul leziunii ulterior aplicării sancțiunii ar putea fi chiar mai dezavantajoasă decât dacă ar fi încheiat contractul în condiții normale, nelezionare.

Opinia noastră este că mecanismul amenajat de legiuitorul Codului civil este unul ce ar trebui să descurajeze actele lezionare și, prin urmare, să protejeze dezideratele echității economice în

Member State, Sellier, 2008, p. 351, document accesat la data 30.10.2019, disponibil online la adresa: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.183.3328&rep=rep1&type=pdf>

²⁸ Gh. Piperea, articol accesat la data 30.10.2019, disponibil online la adresa: <https://www.juridice.ro/essentials/1062/echilibrul-contractual-ii>

²⁹ "(1) Partea al cărei consimțământ a fost viciat prin leziune poate cere, la alegerea sa, anularea contractului sau reducerea obligațiilor sale cu valoarea daunelor-interese la care ar fi îndreptățită.

(2) Cu excepția cazului prevăzut la art. 1.221 alin. (3), acțiunea în anulare este admisibilă numai dacă leziunea depășește jumătate din valoarea pe care o avea, la momentul încheierii contractului, prestația promisă sau executată de partea lezată. Disproporția trebuie să subziste până la data cererii de anulare.

(3) În toate cazurile, instanța poate să mențină contractul dacă cealaltă parte oferă, în mod echitabil, o reducere a propriei creanțe sau, după caz, o majorare a propriei obligații. Dispozițiile art. 1.213 privitoare la adaptarea contractului se aplică în mod corespunzător."



relațiile dintre profesioniști, dar realitatea urmează să demonstreze în ce măsură norma își îndeplinește această funcție preventivă. Faptul că jurisprudența de după intrarea în vigoare a C. civ. nu este foarte bogată în ceea ce privește admiterea unor cereri de anulare sau de reducere a prestațiilor întemeiate pe leziune între profesioniști poate fi considerat drept un indiciu că norma este, până acum, eficientă, dar pe de altă parte, ar putea fi și un indiciu în sensul că părțile încă nu sunt conștiente de protecția pe care ar putea să o obțină dacă ar apela la această instituție.

6. Concluzii

Înțelegerea leziunii ca un mecanism de corectare a dezechilibrelor contractuale dintre profesioniști este foarte utilă dacă este privită și ca o modalitate de responsabilizare a participanților la mediul de afaceri în ceea ce privește deciziile pe care le iau. Fundamentarea leziunii pe considerente de echitate poate părea incompatibilă cu realitățile economiei capitaliste contemporane, însă faptul că această instituție este regăsită într-o manieră aproape uniformă în majoritatea legislațiilor moderne demonstrează că leziunea nu este doar o construcție idealistă, ci un mecanism util și suplă prin care pot fi corectate anumite dezechilibre injuste ce apar adesea în relațiile de afaceri încă de la momentul încheierii contractului.



Bibliografie

1. Baias Fl.A., Chelaru E., Constantinovici R., Macovei I. (coord.), *"Noul Cod civil. Comentariu pe articole"*, Ed. C.H. Beck, București, 2012.
2. Bercea L., *O analiză a leziunii în contractele de afaceri*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 1/2019.
3. Boroi G., Anghelescu C.A., *"Curs de drept civil: partea generală"*, Ed. Hamangiu, București, 2012.
4. Chirică D., *Leziunea - între reglementarea vechiului și noului Cod civil*, "Studia UBB" nr. 4/2013.
5. Ilie G-A., *Leziunea în reglementarea noului Cod civil*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 6/2016.
6. Neculaescu S., *Leziunea – viciu de consimțământ sau dezechilibru contractual?*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 3/2010.
7. Oglină B., *Dreptul afacerilor: Teoria generală. Contractul*, Universul Juridic, București, 2012.
8. Paziuc C., *Tăcerea este de aur? Despre îndatorirea de informare ca premisă a dolului prin reticență*, "Revista Română de Drept Privat" nr. 1/2019.
9. Piperea Gh., *Introducere în teoria solidarismului contractual*, "Revista Română de Drept al Afacerilor" nr. 3/2011.
10. Pop L., *Tratat de drept civil. Obligațiile*, vol. II, Universul Juridic, București, 2009.
11. Reghini I., Diaconescu Ș, Vasilescu P., *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013.